

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตย
ประชาชนลาวในบริบทประชาคมอาเซียน: เงื่อนไขความร่วมมือ
ทางวิชาการระหว่างประเทศด้านทุนการศึกษา¹

International Relations between Thailand and Lao PDR
in ASEAN Community:
Conditions of Technical Cooperation of Scholarship

ชนาใจ หมั่นไธสง²

สุกัญญา เออมัธธรรม³

ประภัสสร เทพชาตรี⁴

บทคัดย่อ

ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวด้านทุนการศึกษา ได้เริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงปี ค.ศ.1992 บทความนี้ต้องการศึกษาเงื่อนไขความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชน ในบริบทประชาคมอาเซียน การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้กำหนดนโยบายไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นักศึกษาลาวที่จบการศึกษาจากไทยและกำลังศึกษาอยู่ในไทย เก็บข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม ค.ศ. 2012 ถึงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2015 ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

¹ บทความนี้เรียบเรียงจากดัชนีพันธกิจเรื่องความร่วมมือทางวิชาการไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2535-2554

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะนิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด

³ รองศาสตราจารย์ ดร.สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ผู้ประพันธ์ร่วม

⁴ ศาสตราจารย์ ดร.สาขาวิชาการระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ในบริบทประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยเงื่อนไขภายในของไทย คือเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านระบบการศึกษาของไทย เงื่อนไขด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ เงื่อนไขภายในของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คือ เงื่อนไขด้านนโยบายการรับความร่วมมือระหว่างประเทศของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านทัศนคติของคนลาว เงื่อนไขด้านการไม่แทรกแซงกิจการภายใน เงื่อนไขภายนอก คือเงื่อนไขด้านบูรณาการในภูมิภาค เงื่อนไขด้านประเทศผู้บริจาค เงื่อนไของค์กรระหว่างประเทศ และเงื่อนไขร่วมของทั้งสองประเทศ คือด้านภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันและที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความเป็นบ้านใกล้เรือนเคียง

คำสำคัญ : ความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษา, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, ประชาคมอาเซียน

Abstract

Technical cooperation between Thailand and Lao PDR in term of scholarship was officially started in the year 1992. This article want to study the terms of condition of technical cooperation between Thailand and Lao PDR scholarship in the context of the ASEAN Community. The study was conducted by using the qualitative research. Data were collected by in-depth interview with 20 key informants, who were expert in international relations between Thailand and Lao PDR, policy makers in Thailand and Lao PDR, practitioners in Thailand and Lao PDR, Lao students who studied in Thailand and Lao students who graduated from Thailand. The data were collected between August, 2012-July, 2015. The content analytical method was employed for data analysis.

The study found that the conditions that lead the technical cooperation scholarship between Thailand and Lao PDR in the context of the ASEAN Community in internal conditions of Thailand in international relations, conditions of economic, conditions of Thai education system and conditions of international security. Internal conditions of Lao PDR were conditions of policy of International Cooperation of Lao PDR, conditions of economic, conditions of the attitude of the Lao people, conditions of not to interfere with internal affairs. External conditions were the conditions of regional integration, condition of donors countries, conditions of international organization, and the conditions of common terms of the two countries were Language, tradition and culture that are similar and geographic location as a neighborhood.

Keywords: Technical Cooperation Scholarships, International Relation between Thailand and Lao PDR, ASEAN Community.

บทนำ

ความร่วมมือระหว่างประเทศมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ในอดีตตัวแสดงสำคัญที่ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศอาจมีไม่มาก อาจประกอบด้วย องค์การการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนากองทุนโลก หรือกลุ่มองค์กรที่มีใช้รัฐ เป็นต้น (Gore, 2013) อย่างไรก็ตามพบว่า กลุ่มที่ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มเอเชีย ส่วนใหญ่ยังคงเป็นกลุ่มประเทศผู้บริจาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่นที่มีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาระหว่างประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง (กระทรวงการต่างประเทศ, 2013) โดยญี่ปุ่นมักผูกติดการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศกับผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องเศรษฐกิจ (NIU, 2014) โดยการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นจะมีความคล้ายคลึงอย่างมากต่อการให้ความ

ร่วมมือของสหรัฐอเมริกาและกลุ่มคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนา การให้ความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นจะตระหนักถึงประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจและภูมิศาสตร์ ซึ่งเอเชียถือได้ว่ามีความใกล้ชิดต่อญี่ปุ่นเป็นอย่างมากและ ญี่ปุ่นให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งจะส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศ (Green, 1994) รวมทั้งการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นคือการซ่อมแซม ทางสงคราม หลังจากที่ญี่ปุ่นใช้กำลังทางทหารเข้ารุกรานประเทศในแถบเอเชีย ทำให้ ญี่ปุ่นต้องทำหน้าที่ในการชดเชยประเทศ (NIU, 2014) ที่สำคัญการให้ความร่วมมือ ระหว่างประเทศของญี่ปุ่น จะเป็นไปในลักษณะ Request based assistance การให้ ความช่วยเหลือก็จะมาจากการประเทศผู้รับเรียกร้องมา (Request based assistance) ซึ่งจะสอดคล้องกับหลักการที่ต้องการที่จะช่วยเหลือตัวเอง ทั้งนี้ญี่ปุ่นมี หลักการที่จะช่วยเหลือประเทศที่ต้องการจะช่วยเหลือตัวเองก่อน (Masahiro Kawai and Shinji Takagi, 2004)

อย่างไรก็ดีพบว่า ปัจจุบันกลุ่มที่เข้ามามีบทบาทต่อการให้ความร่วมมือ ระหว่างประเทศ เช่น กลุ่มความร่วมมือใต้-ใต้ หรือ ความร่วมมือระหว่างประเทศกำลัง พัฒนา ซึ่งเป็นความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างประเทศกำลังพัฒนา และ ไทยก็เป็นหนึ่งในประเทศผู้ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศนี้ โดยไทยได้ ให้ความสำคัญสูงสุดมายังกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านโดยต่อมาไทยให้ความสำคัญกลุ่ม ประเทศ กัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม (CLMV) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นที่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) โดยมีการจัดสรรงบประมาณให้ สปป.ลาวสูงสุด รวมทั้งงบประมาณด้านทุนการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากสปป.ลาวเป็น ประเทศเพื่อนบ้านที่ความใกล้ชิดทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรมและภาษา ประกอบกับ สปป.ลาวมีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์และด้านยุทธศาสตร์ต่อไทย ดังนั้น ในต้นทศวรรษที่ 1990s รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการ ด้านเศรษฐกิจ มีการสนับสนุน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศโดยผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ เพื่อสนับสนุน โอกาสในการการเปิดตลาดและการลงทุน ส่วนทางวิชาการเป็นไปเพื่อพัฒนา ความสามารถของหน่วยงานและสถาบันการศึกษาของไทยใน การถ่ายทอดความรู้ทาง วิชาการและเทคโนโลยี การจัดการศึกษา การจัดหลักสูตร และการแลกเปลี่ยน

นักวิชาการ เพราะถือว่าภายใต้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการระหว่างประเทศ จะเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในไทยในด้าน เศรษฐกิจและวิชาการ (นภดลชาติประเสริฐ, 2540)

การที่ไทยจะมีความร่วมมือระหว่างประเทศกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านในแถบ อินโดจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสปป.ลาว นั้น ไทยต้องสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้น ก่อนเพราะในช่วงสงครามเย็นไทยและสปป.ลาว มีความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทาง การเมืองและเมื่อสงครามเย็นยุติลงในทศวรรษ 1980s ถึง ต้นทศวรรษ 1990s ทำให้ ไทยปรับการดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านใหม่ (Phaungkasem, 1984) และความช่วยเหลือระหว่างประเทศถูกประกาศให้เป็นเครื่องมือในการดำเนิน นโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน (นภดลชาติประเสริฐ, 2540) ทั้งนี้ในช่วง นั้นภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับอิทธิพลจากการรวมกลุ่มในภูมิภาค โดยเฉพาะด้านการบูรณาการทางเศรษฐกิจ (Robert, 2012) ทำให้ไทยต้องสร้างความ เชื่อมั่นต่อประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสปป.ลาว

ในปี ค.ศ. 1986 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ทำการ ประกาศใช้นโยบาย “จินตนาการใหม่” ทำให้สปป.ลาวต้องปรับและลดกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศ (Rigg, 2009) และยังได้เปิดรับ ความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก (Robert, 2012) ทั้งนี้เป็นไปเพื่อการพัฒนา ประเทศและเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกสาขาเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศของ สปป.ลาว ในขณะที่ไทยได้ประกาศใช้นโยบาย “เปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า” ในปี ค.ศ. 1988 ทำให้ไทยและสปป.ลาว ได้เข้าสู่กรอบความร่วมมือในหลายๆรูปแบบและ ความร่วมมือที่รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้นำมาใช้คือ ความร่วมมือทางวิชาการระหว่าง ประเทศ อาจประกอบด้วย ความร่วมมือด้านทุนการศึกษา การฝึกอบรม การ แลกเปลี่ยนความรู้ ความเชี่ยวชาญระหว่างบุคลากรของทั้งสองประเทศ

จากการที่ไทยได้ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ กับสปป.ลาว ในฐานะที่เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เมื่อบริบท ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกอาเซียนที่ไทยและสปป.ลาว ต่างก็เป็นสมาชิก ได้ปรับเปลี่ยนไปสู่การบูรณาการในนามของ “ประชาคมอาเซียน” รวมทั้งไทยและ สปป.ลาวต่างเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์ที่ยาวนาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าเงื่อนไขของความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษา ระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ในบริบทประชาคมอาเซียนเป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาในบทความนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดด้านภูมิภาคนิยม อาเซียน และประชาคมอาเซียน ความช่วยเหลือระหว่างต่างประเทศ และอำนาจแบบอ่อน มาใช้ในการอธิบาย

ภูมิภาคนิยม

แนวคิดด้านภูมิภาคนิยม (Regionalism) ได้เริ่มมาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 และเริ่มมีการรวมตัวอย่างมากหลังจากที่สงครามเย็นเสร็จสิ้นลงไปในเมื่อทศวรรษที่ 1990s กระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลอย่างมากต่อการรวมกลุ่มในภูมิภาคและก่อให้เกิดภูมิภาคนิยม ภูมิภาคนิยมเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกิดความร่วมมือระหว่างกัน และนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Mansfield and Solingea, 2010) จึงอาจกล่าวได้ว่าประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การเมืองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และมีพื้นฐานทางประวัติศาสตร์ หรืออาจเป็นประเทศเพื่อนบ้าน มักก่อให้เกิดการรวมตัว โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ (ประภัสสร เทพชาติ, 2555) แนวคิดด้านภูมิภาคนิยม สามารถแบ่งตามช่วงเวลาได้ดังนี้

ภูมิภาคนิยมเก่า ที่ได้รับอิทธิพลจากระบบโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงกล่าวคือ เกิดจากการปรับโครงสร้างของโลกในช่วง ทศวรรษ 1950s-1970s เช่น แนวคิดต่อเสรีนิยมของประเทศกำลังพัฒนาและประเทศหลังสังคมนิยม ได้เปลี่ยนแปลงไป และได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านอำนาจจาก 2 ขั้วอำนาจ มาเป็นหลายขั้วอำนาจ กระแสโลกาภิวัตน์และการพึ่งพาซึ่งกันและกันได้เข้ามามีอิทธิพลต่อภูมิภาคต่างๆ ภูมิภาคนิยมเก่า สามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) การร่วมมือในยุคสงครามเย็นเป็นไปเพื่อสนับสนุนกลุ่มพันธมิตรของตนเองเพราะในช่วงเวลานั้นโลกได้เกิดความแตกต่างด้านอุดมการณ์โดยได้

แบ่งออกเป็นโลกคอมมิวนิสต์และโลกเสรีนิยมซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็สนับสนุนฝ่ายของตนเองทั้งในด้านความมั่นคงและด้านเศรษฐกิจ 2) การร่วมมือแบบเก่ามักเกิดจากแรงผลักดันจากปัจจัยภายนอกเช่น กลุ่มประเทศมหาอำนาจ ซึ่งความร่วมมือแบบใหม่นั้นเกิดจากปัจจัยภายในหรือความต้องการของประเทศในภูมิภาค 3) ในทางเศรษฐกิจ ความร่วมมือแบบเก่าเป็นไปเพื่อปกป้องและคุ้มครองอุตสาหกรรมของประเทศภายในกลุ่ม ส่วนการร่วมมือแบบใหม่จะมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างมากและมีลักษณะของการเปิดกว้างมากกว่า 4) การร่วมมือแบบเก่าอาจมีความเฉพาะเจาะจงมากกว่า หากแต่ความร่วมมือแบบใหม่จะเป็นลักษณะของการเปิดกว้างกว่าเดิม (ไพศาล หรุษพานิชย์กิจ, 2553)

ภูมิภาคนิยมใหม่ ได้เริ่มขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980s ได้รับอิทธิพลอย่างมากจากกระแสของโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจเสรีนิยมใหม่ (Hettne, and Söderbaum, 2006) เป็นการรวมตัวที่มีประเทศใหญ่เป็นเครือข่ายการเชื่อมโยงประเทศเล็กๆ ให้เข้ามาเป็นหนึ่งเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ากระแสโลกาภิวัตน์ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการเงิน การคลังและการผลิต ได้นำไปสู่การแข่งขันกันระหว่างประเทศรูปแบบใหม่ เมื่อสงครามเย็นจบลงได้เข้าสู่แนวคิดเสรีนิยมใหม่ และการพัฒนาเศรษฐกิจ ระบบการเมืองในประเทศกำลังพัฒนาทำให้ภูมิภาคนิยมใหม่ เข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น ในขณะที่ภูมิภาคนิยมเก่า ได้ลดความสำคัญเพราะมุ่งเน้นเฉพาะด้านพันธมิตรและเรื่องความมั่นคง ประกอบกับภูมิภาคนิยมเก่ายังให้ความสำคัญกับสถาบันเหนือรัฐหรือรัฐบาลเป็นผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ เน้นการการค้าและความมั่นคง นโยบายมักเป็นไปเพื่อเน้นการนำเข้าและพัฒนาอุตสาหกรรมถือเป็นประเด็นหลักในการพัฒนาของรัฐ ในแต่ละกลุ่มมีการแบ่งแยกกันอย่างชัดเจน ปิดกั้นการแข่งขันจากภายนอกภูมิภาค มุ่งเน้นการแข่งขันกันเฉพาะภายในภูมิภาค ประเทศที่เป็นสมาชิกมีการแบ่งเป็นประเทศร่ำรวย (เหนือ) และสมาชิกที่มาจากประเทศยากจน (ใต้) ประเทศหนึ่งจะเป็นสมาชิกกลุ่มเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ในด้านเศรษฐกิจมีจุดเป้าหมายเพื่อปกป้องและคุ้มครองอุตสาหกรรมของประเทศภายในกลุ่มและเป็นการร่วมมือแบบเฉพาะ ในขณะที่ภูมิภาคนิยมใหม่จึงได้มีตัวแสดงที่มีใช้รัฐเป็นจำนวนมากและมีอิทธิพลอย่างสูงในตลาด ลดการปิดกั้น เปิดกว้างในเรื่องสมาชิก ประเทศหนึ่งจะเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม ซึ่งเน้นการส่งออกและการเปิดเสรีทางการค้า ลดการปิดกั้น เน้นตลาดในระดับโลก เน้นการการค้า การลงทุนและ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ประเทศหนึ่งจะเป็นสมาชิกหลายกลุ่ม (Hettne, and Söderbaum, 2006, นฤตต์ เจริญศรี, 2552) ภูมิภาคนิยมใหม่ ประกอบด้วยความหลากหลายมิติ และได้คำนึงถึงวัฒนธรรม ความมั่นคง ระบอบการเมืองและนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและได้คำนึงถึงความซับซ้อนของการวิเคราะห์จากหลากหลายระดับทั้งในระบบโลก และระดับความสัมพันธ์ภายในภูมิภาค รวมทั้งรัฐชาติ ชาติพันธุ์ และการเชื่อมโยงของภูมิภาค การร่วมมือแบบภูมิภาคนิยมใหม่เป็นเกิดขึ้นจากความต้องการของประเทศในภูมิภาคเพราะตระหนักดีว่าไม่อาจจัดการกับปัญหาและสิ่งท้าทายใหม่ๆ ได้เพียงประเทศเดียว (Hettne, and Söderbaum, 1998 และไพศาล หรพพานิชย์กิจ, 2553)

ทั้งนี้ การก่อตัวของภูมิภาค มีพื้นฐานมาจากการบูรณาการ ในระดับภูมิภาค (Regional Integration) ถือว่าเป็นพลังตลาดที่สำคัญในการที่จะผลักดันให้ประเทศหรือภูมิภาคที่มีอุตสาหกรรมที่ไม่สามารถแข่งขันได้ ให้สามารถพัฒนาบทบาทในด้าน การตลาดได้มากขึ้น นอกจากนั้นการบูรณาการภายในภูมิภาคยังช่วยผลักดันให้เกิด การเติบโต การค้าอุตสาหกรรมภายในซึ่งจะก่อให้เกิดการชำนาญเฉพาะด้าน และ ก่อให้เกิดการแข่งขันซึ่งมาพร้อมกับเสรีนิยม การบูรณาการได้ก่อให้เกิดประโยชน์อย่าง มากเช่น ก่อให้เกิดเศรษฐกิจที่มั่นคงในภูมิภาค ก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกันอัน นำมาซึ่งสันติภาพในภูมิภาค ทำให้เกิดอำนาจในการถ่วงดุลกับประเทศมหาอำนาจ สามารถผลักดันให้ภูมิภาคที่บูรณาการกลายเป็นตัวแสดงในระดับโลกพร้อมทั้ง ก่อให้เกิดอัตลักษณ์รูปแบบใหม่ในภูมิภาครวมกัน และที่สำคัญก่อให้เกิดประชาธิปไตย ในภูมิภาค (Hettne, and Langenhove, 2005)

อาเซียนและประชาคมอาเซียน

อาเซียนคือองค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและความมั่นคง เริ่มก่อตั้งเมื่อกรกฎาคม ค.ศ.1961โดยไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ ได้ร่วมกันจัดตั้งสมาคมอาสาหรือ Association of South East Asia ขึ้นเพื่อให้เกิดความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แต่ดำเนินการได้ เพียง 2 ปี ก็หยุดชะงัก เนื่องจากความผันแปรทางการเมืองระหว่างประเทศอินโดนีเซีย

และมาเลเซีย จากนั้นอาเซียน ก่อตั้งโดยปฏิญญาอาเซียน (The Bangkok Declaration) เมื่อ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 สมาชิกผู้ก่อตั้งมี 5 ชาติ ไทย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์และบรูไนที่เข้ามาเมื่อ 18 กรกฎาคม ค.ศ. 1984 จากนั้นอาเซียนได้เปิดรับสมาชิกใหม่คือเวียดนาม ค.ศ. 1995 สปป.ลาว ค.ศ. 1997 พม่า ค.ศ. 1997 กัมพูชา ค.ศ. 1999 การทำงานของอาเซียนยึดหลักของฉันทมติและการไม่แทรกแซงซึ่งเรียกว่า “ วิถีทางของอาเซียน ” การรวมตัวของอาเซียนในยุคแรกอยู่ในช่วงของสงครามเย็น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในช่วงเวลานั้นเป็นเรื่องของความมั่นคง และการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์ ประกอบกับประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างก็มีความแตกต่างในด้านการเมืองการปกครองทำให้ความร่วมมือในภูมิภาคไม่อาจรวมตัวกันได้ (ประภัสสร เทพชาตรี, 2555) จนกระทั่งสงครามเย็นเสร็จสิ้น หลายประเทศในแถบนี้ได้เปิดประเทศเพื่อตอบสนองการค้าการลงทุนที่เกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทำให้การเปิดรับสมาชิกใหม่เกิดขึ้นโดยมีเป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมควรได้เข้ามามีบทบาทในการรวมตัวของภูมิภาคมากขึ้น แนวคิดนี้ได้ส่งผ่านรูปแบบการค้าเสรีและอาเซียนได้รวมตัวกันเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรี ในปี ค.ศ. 1992 ทั้งนี้เนื่องจากกรอบการค้าเสรีในบริบทขององค์การการค้าโลกไม่อาจเอื้อผลประโยชน์แก่สมาชิกจำนวนมาก และได้จึงเกิดแนวคิดการค้าเสรีแบบทวิภาคีและการรวมกลุ่มเขตการค้าเสรี ทั้งนี้เป็นไปเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองกับกลุ่มการค้าอื่นๆ เพื่อเพิ่มการแข่งขัน รวมทั้งดึงดูดการค้าการลงทุนจากต่างประเทศ (กรมอาเซียน, 2552)

แม้ว่าอาเซียนจะก่อตั้งในปี ค.ศ. 1967 และเป็นการก่อตั้งในบริบทของสงครามเย็นที่มีนัยยะแอบแฝงด้านความมั่นคงในภูมิภาคและเมื่อสงครามเย็นยุติลงทำให้อาเซียนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน ทำให้อาเซียนต้องมีการปรับเปลี่ยนหลายอย่างในองค์กร เช่นกลไกความร่วมมือหรือโครงสร้างขององค์กร และอาเซียนได้เปิดรับกลุ่มประเทศกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมียนมาร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (CLMV) ซึ่งมีพื้นฐานด้านการเมืองที่ต่างจากสมาชิกเดิม แต่ทั้งนี้ประเทศสมาชิกที่รับเพิ่มล้วนมาจากประเทศที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกันและการเปิดรับสมาชิกจากกลุ่ม CLMV (กัมพูชา, สปป.ลาว, เมียนมาร์ เวียดนาม) ทำให้อาเซียนมีความหลากหลายอย่างมากทั้งในด้านความเชื่อและค่านิยม โดยพิจารณาได้จากสังคมและวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ซึ่งแตกต่างจากการรวมตัว

ของประเทศในแถบยุโรปที่ให้ความสำคัญในเรื่องของเสรีประชาธิปไตยและปัจเจกบุคคล (อรณิข รุ่งธิพานนท์, 2557)

การเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียในปี ค.ศ. 1997 อาเซียนได้มีการประชุมเพื่อหาทางออกร่วมกัน จากนั้นผู้นำอาเซียนได้ลงนามปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมือในอาเซียนฉบับที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II) เพื่อจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี ค.ศ. 2020 แต่เมื่อมีการประชุมที่เซบู ประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีการตกลงให้ตั้งประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จในปี ค.ศ. 2015 ประชาคมอาเซียนประกอบด้วยประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ประภัศร์ เทพชาตรี, 2555) โดย 1) ประชาคมความมั่นคงอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยใช้กลไกที่มีอยู่แก้ไขปัญหาอย่างสันติวิธีทั้งนี้เพื่อให้เกิดความมั่นคงในภูมิภาค 2) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้เกิดความมั่นคงและมั่งคั่ง จึงมีเป้าหมายที่จะมุ่งสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกันเพื่อแข่งขันกับภูมิภาคอื่นได้ โดยมีการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการแรงงานฝีมือและเงินทุนอย่างเสรีและต้องช่วยเหลือสมาชิกใหม่ของอาเซียน (กัมพูชา ลาว พม่า เวียดนาม – CLMV) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาและเพื่อยกระดับการศึกษาภาพของกลุ่มประเทศเหล่านี้ในการที่จะเข้าสู่การรวมตัวทางเศรษฐกิจอาเซียนได้ 3) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้อาเซียนรวมตัวกันอย่างสันติสุข ประชากรอยู่ดีกินดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้านโดยเน้นความร่วมมือในทุกด้านทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางสังคมเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในการรวมตัวทางเศรษฐกิจ และเพื่อเสริมสร้างให้ประชาชนในกลุ่มสมาชิกมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวมีจิตสำนึกร่วมในอัตลักษณ์ของภูมิภาค เกิดความรู้สึกร่วมทางประวัติศาสตร์มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและเกิดความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อนำไปสู่การสร้างประชาคมอาเซียนร่วมกัน (กรมอาเซียน, 2552)

ดังนั้น ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทย-สปป.ลาว จะเป็นกลไกสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนการรวมตัวของอาเซียน เสริมสร้างขีดความสามารถและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาในหมู่สมาชิกอาเซียนเพราะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีบทบาทอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมซึ่งความ

ร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและสปป.ลาว เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะเข้าช่วยลดช่องว่างระหว่างสมาชิกด้วยกัน

ความช่วยเหลือระหว่างต่างประเทศ

นักวิชาการมีมุมมองในเรื่องแนวคิดความช่วยเหลือระหว่างประเทศต่างกัน ส่วนใหญ่ให้คำนิยามว่า คือการส่งผ่านสินค้า เงินทุน หรือบริการจากประเทศหรือองค์กรระหว่างประเทศเพื่อয়งประโยชน์ให้เกิดกับประเทศผู้รับ หรือประชาชนของประเทศผู้รับ ความช่วยเหลือสามารถเป็นได้ในเรื่องของเศรษฐกิจทางทหาร หรือการช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนในเรื่องมนุษยธรรม เช่น จากกรณีจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น แต่นักวิชาการ เช่น Lancaster (2007) บอกว่าเป็นการส่งมอบทรัพยากรสาธารณะ (public resource) ไปยังอีกประเทศหนึ่ง โดยที่ไม่ได้หมายถึงการส่งมอบจากประเทศที่เคยเป็นเจ้าของนิคมยังประเทศอดีตอาณานิคม เป็นต้น ความช่วยเหลือจากต่างประเทศอาจมีนัยที่ต่างกันอาจเป็นในเรื่องของสัญลักษณ์ โดยเฉพาะถ้าความช่วยเหลือนั้นมาจากประเทศมหาอำนาจหรือองค์กรระหว่างประเทศ อาจเป็นสัญลักษณ์ทางการเมือง หรือการส่งสัญญาณบางอย่าง ถ้าหากประเทศนั้นอยู่ในสภาวะขัดแย้งกับอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งเป็นการสนับสนุนเรื่องนโยบายที่ประเทศผู้ให้มต่อประเทศผู้รับ วัตถุประสงค์ของการให้ความช่วยเหลือของต่างประเทศ ประกอบด้วย 1) **ด้านการทูต** ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อความมั่นคงระหว่างประเทศ จุดประสงค์ทางการเมืองระหว่างประเทศ และการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาล เป็นต้น 2) **ด้านการพัฒนา** เป็นไปเพื่อการสนับสนุนและส่งเสริมด้านเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคมและการลดปัญหาความยากจน ความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้สนับสนุนให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับคนจนมากที่สุด แนวความคิดหลักเป็นไปเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับประเทศยากจนและเพื่อกระตุ้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเพื่อลดความยากจน 3) **ด้านมนุษยธรรม** ในบางครั้งธรรมชาติหรือการกระทำโดยมนุษย์ได้ก่อให้เกิดผู้เคราะห์ร้ายจำนวนมาก พร้อมทั้งส่งผลให้เกิดผู้พลัดถิ่นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการลี้ภัยของผู้อพยพจำนวนมาก และรัฐบาลในกลุ่มประเทศยากจนก็ขาดทรัพยากรและความสามารถในการบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชน หน้าที่จึง

ตกเป็นขององค์กรระหว่างประเทศที่มีความชำนาญการโดยเฉพาะ และอาจมีปัจเจกบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ 4) **ด้านการพาณิชย์** จุดประสงค์หลักเพื่อขยายการส่งออกและการนำเข้าวัตถุดิบที่จำเป็น การให้ความช่วยเหลือในลักษณะของเครดิตผสมผสาน (Lancaster, 2007)

ประเทศกำลังพัฒนา ประสงค์ที่จะได้รับความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ ประเทศที่ได้รับเอกราชในช่วงปี 1950-1960 ได้รับความช่วยเหลือจากประเทศที่เคยปกครอง ทั้งนี้เป็นไปเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศผู้รับทั้งยังได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุน สินค้าเพื่อการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับความขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะ ซึ่งทำให้ต้องการความร่วมมือด้านเทคนิค (Technical Cooperation) (Lancaster, 2007)

ความช่วยเหลือจากต่างประเทศถือเป็นเครื่องมือที่มีอำนาจในการกระตุ้นการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและลดปัญหาความยากจน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพจะต้องให้ความช่วยเหลือกับประเทศที่พร้อมจะช่วยเหลือตนเอง โดยใช้นโยบายที่พร้อมและดีเพื่อยกระดับและกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่นั้นๆ (Sachs, McArthur, Guido and Schmidt-Traub, 2004)

ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและสปป.ลาว นั้นมาจากรากฐานทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน ประกอบกับการเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนทอดยาวเป็นระยะทางหลายพันกิโลเมตร จึงทำให้ความร่วมมือของทั้งสองประเทศเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้วัตถุประสงค์ของความร่วมมือทางวิชาการของทั้งสองประเทศ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากไทยพบว่าเกิดขึ้นจากวัตถุประสงค์ด้านการทูต ด้านการพัฒนาและด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะได้กล่าวในรายละเอียดในบทที่ 5 ต่อไป

อำนาจแบบอ่อน

โจเซฟ เอส ไนย์ (Joseph S. Nye) ได้ให้ความหมายของคำว่า “อำนาจ” ว่าเป็นความสามารถที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมนุษย์ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ต้องการ และให้คำจำกัดความ Soft Power ไว้ว่า ความสามารถที่ทำให้ได้รับสิ่งที่ต้องการด้วยการ

โน้มน้าวมากกว่าการบังคับขู่เข็ญ พร้อมกับให้ข้อสังเกตว่า soft power สามารถพัฒนาผ่านความสัมพันธ์กับพันธมิตร ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม โดยการดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดความเห็นชอบของประชาชนที่เป็นที่น่าพอใจ และความเชื่อถือ Soft Power ตรงข้ามกับ Hard Power ซึ่งเป็นการใช้กิจกรรมทางทหารและเศรษฐกิจ เพื่อให้เกิดเปลี่ยนแปลงด้วยการบังคับขู่เข็ญและการจ่ายให้ (Stick and Carrot) แต่ Hard Power ก็ไม่ได้เป็นยุทธศาสตร์ที่จำ เป็นสำหรับการบรรลุวัตถุประสงค์เสมอไป ในบางครั้งชาติต่างๆ ก็สามารถบรรลุความสำเร็จได้โดยไม่ต้องใช้กำลังข่มขู่ และอำนาจนั้นก็คือ Soft Power ไม่ใช่ Hard Power อยุ่ไรก็ดี Nye เชื่อว่า แล้ว Soft Power ในระดับประเทศเป็นความสามารถของประเทศใดประเทศหนึ่งในการมีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยการชักชวนและการโน้มน้าวมากกว่าการบังคับใช้กำลังทางทหารหรือใช้เงิน (สุรชาติ บำรุงสุข, 2557)

โจเซฟ เอส นีย์ (Joseph S. Nye) ได้อธิบายถึงอำนาจแบบอ่อนว่า เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ของอำนาจของชาติ และการมีอำนาจเฉพาะในทางทหารและทางเศรษฐกิจ ไม่เพียงพอสำหรับการแสดงอำนาจในเวทีระหว่างชาติ ในปัจจุบันมีความเป็นไปได้น้อยมากในการทำสงครามระหว่างชาติมหาอำนาจในยุคหลังจักรวรรดินิยม ซึ่งการแข่งขันด้านการใช้อำนาจแบบอ่อนได้กลายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รัฐของชาติต่างๆจำเป็นต้องใช้อำนาจแบบอ่อนที่มองไม่เห็นชัดเจนควบคู่ไปกับอำนาจแข็งเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีอิทธิพลบนเวทีโลก Nye ได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างการใช้อำนาจแบบอ่อน (Soft Power) และอำนาจแข็ง (Hard Power) อำนาจแข็งปรากฏให้เห็นชัดเจนในการปฏิบัติการต่างๆที่เป็นเรื่องของการข่มขู่ การกดบังคับ การลงโทษ การให้เงินช่วยเหลือ และการล่อใจ ขณะที่อำนาจแบบอ่อนแสดงออกมาให้เห็นในลักษณะของการดึงดูดใจ การโน้มน้าวการเรียกร้องความสนใจ และการดึงมาเป็นพวก ส่วนอำนาจแบบอ่อนเป็นกระบวนการที่สามารถทำให้คนอื่นชื่นชมความคิดหรือการกระทำของเราได้ และทำให้คนอื่นต้องการสิ่งเดียวกับที่เราต้องการได้ (เชษฐา พวงหัตถ์, 2559)

อำนาจแบบอ่อน นำมาเพื่อใช้ในการอธิบายบทบาทของประเทศไทยและสปป.ลาว ในบริบทการเมืองระหว่างประเทศในยุคปัจจุบัน สืบเนื่องจากความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ด้านทุนการศึกษาถือเป็นเครื่องมือทางการทูตที่หลากหลาย

ประเทศใช้มาอย่างยาวนานและสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศระหว่างประเทศผู้ให้และประเทศผู้รับความร่วมมือได้

วิธีวิทยาการวิจัย

งานชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการวิจัยด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

พื้นที่ศึกษาประกอบด้วย ไทยและนครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว และที่พำนักส่วนบุคคลในนครหลวงเวียงจันทน์

กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้กำหนดนโยบายไทย-สปป.ลาว ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไทย-สปป.ลาว ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาว นักศึกษาลาวที่จบการศึกษาจากไทยและนักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาต่อในไทย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้กำหนดนโยบายไทยและสปป.ลาว จำนวน 4 คน ประกอบด้วยนักการทูต เพศหญิงจากสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) กระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้ที่มิประสบการณ์ในด้านความร่วมมือทางวิชาการไทย-ลาว ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) เป็นเพศชาย เป็นผู้ที่เข้าใจบริบทด้านการพัฒนาของประเทศเพื่อนบ้านและมีประสบการณ์ด้านความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างแท้จริงและมีส่วนสำคัญในการดำเนินนโยบายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่ม CLMV และอธิการบดีมหาวิทยาลัยเก่าแก่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นมหาวิทยาลัยที่นักศึกษาลาวมาศึกษาต่อเป็นจำนวนมากและมีความร่วมมือที่หลากหลายกับสปป.ลาว มาอย่างยาวนานโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยแห่งนี้มีประสบการณ์การดูแลนักศึกษาลาวในช่วงก่อนปี ค.ศ. 1975

สปป.ลาว ประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูงจากกรมเอเชียแปซิฟิกและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ เป็นนักการทูต เพศชาย สำเร็จการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจากสหภาพโซเวียต (เดิม) และเป็นหน่วยงานที่มีความร่วมมือทาง

วิชาการระหว่างประเทศไทย-ลาว โดยตรง รัฐมนตรีกระทรวงแห่งหนึ่งของสปป.ลาว (อดีตรองอัครราชทูตสปป.ลาว ประจำประเทศไทย)

กลุ่มผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไทยและสปป.ลาว จำนวน 4 คน ไทยประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักวิเทศสัมพันธ์จากมหาวิทยาลัยมีชื่อเสียงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีพรมแดนติดกับ สปป.ลาว เจ้าหน้าที่ระดับสูงจากสำนักวิเทศสัมพันธ์มหาวิทยาลัย เก้าแก้วในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดูแล นักศึกษาลาวและ สปป.ลาว เจ้าหน้าที่ระดับสูงฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ ของมหาวิทยาลัย เก้าแก้วใน สปป.ลาว เจ้าหน้าที่จากกระทรวงการวางแผนและการลงทุน

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-สปป.ลาวจำนวน 4 คน สำหรับประเทศไทยประกอบด้วยอดีตรองอธิบดีกรมอาเซียน เอกอัครราชทูตไทยประจำ กรุงเทพมหานคร ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเคยเป็นที่ปรึกษาคณะ รัฐบาลไทย และอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยและเจ้าหน้าที่ ระดับสูงจากกรมสนธิสัญญา สปป.ลาว

กลุ่มนักศึกษาลาวที่สำเร็จการศึกษาจากไทยจำนวน 3 คน ประกอบด้วย นักศึกษาเพศหญิงและเพศชาย โดยเพศชายเคยมาศึกษาต่อระดับปริญญาโทในไทยช่วง ปี ค.ศ. 2006-2008 ที่มหาวิทยาลัยเก้าแก้วแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร ปัจจุบันทำงาน ในองค์กรสหประชาชาติ ประจำกรุงเทพฯ และเพศชาย เคยมาศึกษาต่อในระดับ ปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยเก้าแก้วแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันเป็น เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงเกษตรและกิจการของสปป.ลาว และได้ส่งบุตรธิดา มา ศึกษาต่อในไทย ถึงสองคน และเพศหญิง เคยมาศึกษาต่อด้านสตรีศึกษาใน มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง ปัจจุบันเป็นนักวิจัยอิสระให้กับองค์กรระหว่างประเทศในสปป. ลาว

กลุ่มนักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาต่อในไทย 3 คน เพศหญิง มาศึกษาต่อใน ระดับปริญญาโทด้านการพัฒนาสังคมในมหาวิทยาลัยมีชื่อแห่งหนึ่งในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันทำงานที่กระทรวงแห่งหนึ่งในสปป.ลาว นักศึกษาเพศชาย กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโทด้านการบริหารธุรกิจในมหาวิทยาลัยเก้าแก้วของ ภาคเหนือ ปัจจุบันทำงานในกระทรวงแห่งหนึ่งของสปป.ลาว และนักศึกษา เพศชาย

กำลังศึกษาต่อในระดับปริญญาโท ด้านภาษาปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในหลวงพระบาง สปป.ลาว

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ตามแนวทางการสัมภาษณ์ โดยใช้เวลาเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2012 ถึงเดือนกรกฎาคม 2014

ผู้วิจัยใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดหมวดหมู่การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความหมาย นำเสนอผลการศึกษาโดยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการศึกษา

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า เงื่อนไขความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ได้รับอิทธิพลจากการบูรณาการในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากที่สงครามเย็นยุติลง ทำให้ไทยต้องปรับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสปป.ลาวโดยใช้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ด้านทุนการศึกษา เป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อเป็นสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความไว้วางใจระหว่างกันและเงื่อนไขความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษาระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ได้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและบริบทระหว่างประเทศ

พัฒนาการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและ สปป.ลาว ด้านทุนการศึกษา

ไทยเริ่มรับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (กรมวิเทศสหการ, 2542) ในปี ค.ศ. 1973 ไทยและสปป.ลาวมีความร่วมมือทางวิชาการ โดยในขณะนั้นมีนักศึกษาลาวกำลังศึกษาอยู่ในไทย 114 คน เมื่อสปป.ลาวเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครอง ในปี พ.ศ. 1975 ความร่วมมือด้านวิชาการได้อยู่ในวงจำกัด (นภดลชาติประเสริฐ, 2540) อีกทั้งในปี ค.ศ. 1989-1990 พลเอกชาติชาย

ชุนหวะวัน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ประกาศใช้นโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้า เพื่อสนับสนุนให้ประเทศต่างๆในภูมิภาคสามารถพัฒนาตนเอง อย่างไรก็ตามความร่วมมือระหว่างประเทศได้กลายมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศในสมัยของ อานันท์ ปันยารชุน ในปีค.ศ. 1992 โดยความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ สปป.ลาว โดยเน้นความต้องการขึ้นพื้นฐานของ สปป.ลาว และสาขาที่ไทยมีความเชี่ยวชาญคือ ด้านการเกษตร ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข เป็นหลัก

เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการด้านทุนการศึกษาระหว่างไทยและลาว

เงื่อนไขเหล่านี้มาจากเงื่อนไขภายในของไทยและของลาว เงื่อนไขภายนอก และเงื่อนไขร่วมของทั้งสองประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

เงื่อนไขภายในของไทย เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว ประกอบด้วยเงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านระบบการศึกษาของไทย และเงื่อนไขด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ

1) **เงื่อนไขด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ** ในยุคเริ่มต้นของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศเป็นไปเพื่อต้องการชดเชยข้อผิดพลาดในช่วงสงครามเย็น ทั้งนี้เนื่องจากหลังสงครามเย็นเสร็จสิ้นไทยต้องการที่เร่งฟื้นฟูความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ สปป.ลาว เพราะเคยขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมือง

“การที่ไทยให้ความช่วยเหลือต่อลาวก็เพื่อแสดงความเป็นมิตร เพื่อรับรองความเป็นมิตร เพื่อแสดงถึงการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและเป็นการแสดงการยอมรับของฝั่งไทย ที่มีต่อรัฐบาลคอมมิวนิสต์ของลาว ยอมรับรัฐบาลลาว”

(สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและลาว
14 กุมภาพันธ์ 2013)

ในการตอบสนอง ด้านการบูรณาการในภูมิภาคและอนุภูมิภาค ทั้งนี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2000 เป็นต้นมา ความร่วมมือทางวิชาการของทั้งสองประเทศจึงเป็นการให้ความร่วมมือเพื่อตอบสนองต่อกระแสการบูรณาการในภูมิภาคและอนุภูมิภาคที่ได้จัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศไทย (2007-2011) และยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาประเทศไทยและสปป.ลาว 2008-2011 เพื่อส่งเสริมการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสนับสนุนการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมระหว่างสองประเทศ (สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, 2551)

2) **เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ** ประเทศไทยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้ไทยได้ออกจากกลุ่มประเทศผู้รับเข้าสู่กลุ่มประเทศผู้ให้ ใต้-ใต้ (South-South Development Cooperation) (สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, 2551)

“นโยบายของไทย ไทยได้ประกาศนโยบายความสำเร็จทางเศรษฐกิจ เราต้องรับผิดชอบต่อประชาคมโลก ต่อประเทศที่กำลังพัฒนาอยู่ ไทยช่วยได้ก็ควรจะช่วย ทั้งนี้เป็นหลักสากลเราเคยได้รับมาอย่างไร เดียวนี้ก็ยังมีรับอยู่ รับก็ควรให้ความช่วยเหลือต่อประชาคมโลกเราสามารถเข้าสู่สถานะเช่นนี้ได้ในยุคพลเอกเปรมติณสูลานนท์ ที่มีคุณสิทธิ เศรษฐศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ไทยได้เปลี่ยนจากประเทศผู้รับมาเป็นประเทศผู้ให้เป็นเวลากว่า 20-30 ปีในเมื่อเราเจริญขึ้น ร่ำรวยขึ้นมา แต่เราไม่สามารถที่จะมีเงินบเหมือน USA ญี่ปุ่น ฝรั่งเศสเพราะไทยมีงบจำกัด เราต้องเลือกว่าจะให้

ความสำคัญกับประเทศใดมากที่สุด ไทยเลือก CLMV กัมพูชา ลาว พม่า
เวียดนาม ไทยมุ่งลาว กัมพูชา พม่า”

(สัมภาษณ์อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไทย
1 พฤษภาคม 2013)

การที่ไทยเป็นประเทศที่ได้เข้าไปทำการค้ากับลาวอย่างเข้มข้น และได้เปรียบ
ดุลการค้ามาโดยตลอดนี้ (Robert, 2012) ทำให้ไทยต้องมีความร่วมมือทางวิชาการ
ระหว่างประเทศ ด้านทุนการศึกษา กับ สปป.ลาว (สัมภาษณ์นักการทูตไทย 15
กุมภาพันธ์ 2015) นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (1997-
2002) เป็นต้นมาได้เน้นความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน (สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ, 2006) ทั้งนี้เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดว่าไทยใช้ความร่วมมือทาง
วิชาการระหว่างประเทศเพื่อผลประโยชน์แอบแฝง (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของ
สำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.) องค์การมหาชน
13 กุมภาพันธ์ 2013)

3) เจ็อนไขด้านระบบการศึกษาของไทย ประกอบด้วย ด้าน
ความก้าวหน้าในด้านวิชาการและเทคโนโลยีของไทย

ในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน ความก้าวหน้าในด้านวิชาการและเทคโนโลยี
ของไทยได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในลาวเป็น
อย่างมาก

“คนลาวยอมรับเทคโนโลยีและประสบการณ์ของไทยมากขึ้น
ไทยจัดและส่งเสริมองค์ความรู้เต็มที่...”

(สัมภาษณ์นักการทูต กระทรวงการต่างประเทศไทย
15 กุมภาพันธ์ 2013)

ความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านทุนการศึกษา ส่วนใหญ่ มีความร่วมมือในสาขาที่ไทยมีความชำนาญและความรู้ที่ได้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน สปป. ลาว ได้เป็นอย่างดี และ 2) การทำข้อตกลงความร่วมมือด้านทุนการศึกษาระหว่างหน่วยงาน นอกเหนือจากทุน TICA ยังพบว่า การทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ในไทยกับหน่วยงานใน สปป.ลาว เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาลาวเข้ามาเรียนที่ เมืองไทยมากยิ่งขึ้น

“... บทบาทของมหาวิทยาลัยที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับ ลาว มักจะมีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะของโครงการความร่วมมือของทั้งสองประเทศ หรือทุนการศึกษาที่มีให้...”

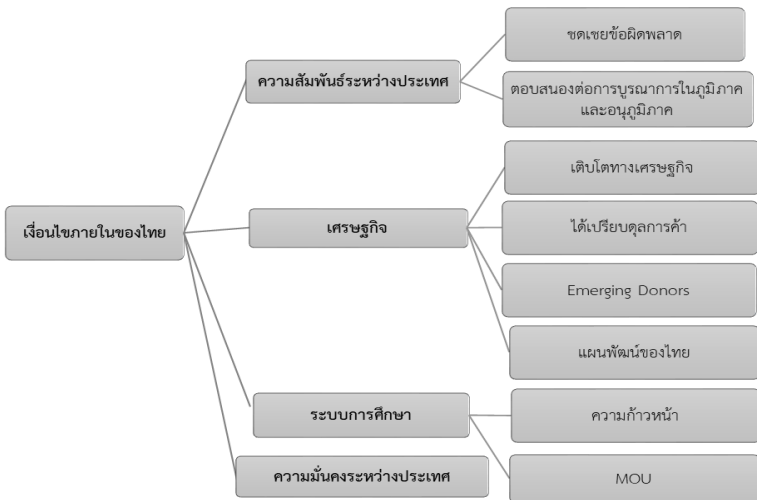
(สัมภาษณ์อธิการบดีมหาวิทยาลัยเก่าแก่แห่งหนึ่งในประเทศไทย
14 กุมภาพันธ์ 2013)

4) เจือปนด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมืองของลาวและความสัมพันธ์ที่ติระหว่างสองประเทศต่างส่งผลโดยตรงต่อความมั่นคงของไทย (นภตล ชาติประเสริฐ, 2540) และพบว่าความมั่นคงของ สปป.ลาว ก็คือความมั่นคงของไทยเช่นกัน (สัมภาษณ์อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย 1 พฤษภาคม 2013) ลาวและไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านมีความใกล้ชิดกัน อีกทั้งลาวเป็นประเทศที่ต้องการความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ เพื่อช่วยยกระดับคุณภาพชีวิต และทั้งสองประเทศจะได้ผลประโยชน์จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ร่วมกัน (สัมภาษณ์ อดีตเอกอัครราชทูตลาวประจำไทย ปัจจุบันรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแห่งหนึ่งของ สปป.ลาว 25 สิงหาคม 2012) โดยอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทยได้กล่าวว่า

“...ให้ลาวมากเพราะ นี่เป็นผลประโยชน์ของเราเอง เพื่อความต่อเนื่องยั่งยืนของราชอาณาจักรไทย เราไม่สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ถ้าประเทศเพื่อนบ้านมี GAP ชิดความสามารถ ทักษะ ความสามารถที่ต่ำกว่าเรา ไม่ว่าจะเป็นด้าน

ความมั่นคงและความยั่งยืน ต้องให้ประเทศเพื่อนบ้านอย่างลาวขึ้นมาให้เท่าเทียมกับเรา”

(สัมภาษณ์อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย
1 พฤษภาคม 2012)

ภาพที่ 1 เงื่อนไขภายในของไทย
(ที่มา: ภาพจัดเตรียมโดยผู้เขียน)

เงื่อนไขภายในของ สปป.ลาว

ประกอบด้วย เงื่อนไขนโยบายการรับความร่วมมือระหว่างประเทศของสปป.ลาว เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ เงื่อนไขด้านทัศนคติของคนลาว เงื่อนไขของการไม่แทรกแซงกิจการภายใน

1) **เงื่อนไขด้านนโยบายการรับความร่วมมือระหว่างประเทศของ สปป.ลาว**
สปป.ลาว ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศหลังจากได้รับอิสรภาพจากฝรั่งเศสตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1950s จนกระทั่งปัจจุบัน (Phraxayavong, 2009) และสปป.ลาว ได้รับความร่วมมือระหว่างประเทศภายใต้กรอบของ Paris Declaration และได้นำเอาหลักการมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมในแผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 6 และนำไปสู่ Country Action Plan of Vientiane Declaration on Aid Effectiveness 2007-2010 (สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ, 2012, สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน) : สฟพ, 13 กุมภาพันธ์ 2013)

การรับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศของสปป.ลาวที่มักจะได้รับความร่วมมือจากหลากหลายแหล่งทุนนั้นในบางครั้งอาจทำให้คิดว่าลาวต้องการถ่วงดุลอำนาจระหว่างประเทศผู้ให้ความร่วมมือ แต่ในความเป็นจริง อาจเป็นเพราะสปป.ลาวก็เหมือนกับไทยในยุคเริ่มต้นที่ต้องรับความร่วมมือระหว่างประเทศหรือความช่วยเหลือระหว่างประเทศจากจุดเริ่มต้นที่หลากหลาย ในการรับความร่วมมือระหว่างประเทศ อาจไม่ใช่เพียงแค่นี้ให้เกิดความสมดุล แต่ช่วงนั้นไทยต้องการรับให้มากที่สุด เพื่อดูว่าความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะได้มานั้นสิ่งใดที่เหมาะสมกับประเทศไทย ซึ่งสปป.ลาวก็รับจากเวียดนามโดยอาจส่งคนไปฝึกอบรมและรับจากไทยเช่นเดียวกัน ซึ่งประเทศต้องดูแลผลประโยชน์ของชาติเป็นหลัก (สัมภาษณ์อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย 1 พฤษภาคม 2013)

ในขณะที่ผู้บริหารระดับสูงของไทยคิดว่าอาจเป็นไปได้เพราะ ช่วงหนึ่งไทยก็อิงสหรัฐอเมริกาเกินไปต่อมาก็พยายามถ่วงดุลโดยพยายามอิงกับประเทศอื่น เช่นอาจเข้าหาญี่ปุ่นด้วยการเปิดรับทุน JICA มาก จากนั้น ก็พยายามออกห่าง นี่อาจเป็นรูปแบบหนึ่งของการพยายามที่จะถ่วงดุลตัวเอง ในระยะหลังๆไทยก็กระจายการอิงด้านความช่วยเหลือมากขึ้น (สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้าน (สฟพ.) 13 กุมภาพันธ์ 2556) ซึ่งเรื่องนี้ผู้บริหารระดับสูงจากกรมเอเชียแปซิฟิกและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ สปป.ลาว ได้กล่าวว่าไม่จริงเลย ลาวอยากส่งไปเรียนในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักเหมือนกัน แต่ทุนในประเทศกลุ่มนี้บาง

ที่มากไม่มาก บางประเทศก็มอบทุนการศึกษาเพียงปีละ 2 ทุน และสปป.ลาวยินดีส่งไป
ทุกประเทศที่ให้ทุน

“สปป.ลาว อยากส่งไปเรียนทุกประเทศ ที่สำคัญทุนที่ให้ต้องไม่มีข้อผูกมัด”

(สัมภาษณ์นักการทูตระดับสูงของกรมเอเชียแปซิฟิกและแอฟริกา
กระทรวงการต่างประเทศ สปป.ลาว 25 เมษายน 2013)

ผู้อำนวยการด้านวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยในไทยได้กล่าวว่า สปป.ลาว ไม่
ต้องการที่จะถ่วงดุลอำนาจ หากแต่การรับความร่วมมือที่หลากหลายเป็นเพราะสปป.
ลาว ต้องการที่จะพัฒนาบุคลากรของประเทศ (สัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักวิเทศ
สัมพันธ์มหาวิทยาลัยในไทย 26 มิถุนายน 2013) และต้องการพัฒนาประเทศอย่าง
แท้จริง สปป.ลาวมีทรัพยากรอยู่มากและบางครั้งก็อาจต้องการความร่วมมือ เพื่อเข้ามา
จัดการทรัพยากร เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศอย่างเหมาะสม ในบางครั้งจำเป็นต้องขอ
ทุนจากประเทศอื่นๆ มาพัฒนา (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาอยู่ในไทย
26 มิถุนายน 2013)

อีกทั้งประเทศผู้บริจาค (Donors) แต่ละกลุ่มจะมีเป้าหมายการทำงานต่างกัน
ออกไป เช่น ตะวันตกจะเน้นด้านการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา และ
เยอรมัน ซึ่งตะวันตกส่วนใหญ่จะมองการพัฒนาในระดับภูมิภาค (Regional) จีน
เวียดนาม จะเน้นด้านการให้ทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้าน Human Resource
Development ฉะนั้นจึงไม่น่าจะใช้ลักษณะการถ่วงดุลอำนาจจะหว่างกลุ่มผู้บริจาค
(สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่จบการศึกษาจากไทย 2 กรกฎาคม 2013) และเพื่อส่งเสริม
บุคลากรในการรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2015 ซึ่งแผนพัฒนาเหล่านี้
ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของลาว (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่กำลัง
ศึกษาอยู่ในไทย 16 กรกฎาคม 2013)

การรับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศจากไทย ในหลายมิติสามารถ
นำมาประยุกต์ใช้ในสปป.ลาว ได้ เช่น ด้านการเกษตร ด้านการพัฒนา อีกทั้งไทยเป็น

ประเทศที่มีประสบการณ์ด้านการพัฒนามาก่อนจึงเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศของสปป.ลาว โดยตรง

2) **เงื่อนไขด้านเศรษฐกิจ** เศรษฐกิจโดยรวมสปป.ลาวยังต้องพึ่งพาความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก (Phraxayavong, 2009) สปป.ลาวเป็นประเทศขนาดกลางที่ไม่มีทางออกทะเล จำนวนประชากรประมาณ 6.48 ล้านคน ด้านเศรษฐกิจประมาณ 7.9 Billion ดอลลาร์ (2011) จีดีพีจริง การเติบโตทางเศรษฐกิจอยู่ที่ 8.3 เงินเพื่อประมาณ 8.7 การเติบโตทางเศรษฐกิจโตเฉลี่ยประมาณ 8.7 ซึ่งเป็นผลมาจากอุตสาหกรรมเหมืองแร่ การส่งออกกระแสไฟฟ้าพลังน้ำ (Robert, 2012)

“...สำหรับลาวนั้นเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ติดกับไทย และจากข้อมูลของ World Bank ก็บ่งบอกว่าลาวอยู่ในกลุ่มของประเทศที่ยากจน ซึ่งอีกไม่นาน ไม่น่าจะเกิน 10 ปี ลาวน่าที่จะพัฒนาได้มากกว่านี้เนื่องจากมีทรัพยากรอยู่เป็นจำนวนมาก ติดแค่ประชากรน้อยเพียงแค่ 6 ล้านคนก็อาจเป็นอุปสรรคต่อการซื้อขายภายในประเทศ แต่อาจไปเป็นแหล่งผลิตสินค้าเพื่อส่งออกก็ได้ การที่ลาวอยู่ในกลุ่มประเทศยากจนและไทยก็มีศักยภาพมากพอที่จะช่วยได้ ในกรอบของการประชุม South-South Cooperation ที่จะต้องช่วยกัน ไทยช่วยพัฒนาให้ลาวดีขึ้น การช่วยเหลือกันเช่นนี้เป็นนโยบายของ UN ด้วย...”

(สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงสำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจประเทศเพื่อนบ้าน (สพพ.)
13 กุมภาพันธ์ 2013)

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของลาวได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจปฏิรูปเศรษฐกิจตามนโยบายกลไกเศรษฐกิจใหม่ (New Economics Mechanism-NEM) และสปป.ลาวต้องการออกจากกลุ่มประเทศยากจน (สุรชัย ศิริไกร, 2548) โดยใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเครื่องมือในการเข้าสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2011)

อีกทั้งเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของ สปป.ลาว ถือเป็นเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ โดยที่อยู่ในกลุ่มของ Least Develop Country (LDCs) ที่ต้องการได้รับการพัฒนามากที่สุดในกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยมีฐานของจำนวนประชากรวัยเยาวชนสูงที่สุดจำนวนถึง 59 เปอร์เซ็นต์ อายุต่ำกว่า 25 ปีซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต หากแต่ต้องเพิ่มองค์ความรู้และทักษะมากขึ้น และนานาชาติสามารถนำเอา MDG ของ สปป.ลาว เพื่อเป็นแนวทางในการให้ความร่วมมือระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี (สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2011) ถึงแม้ว่าหลายครั้งที่ สปป.ลาว ได้พยายามตั้งเป้าหมายไว้ แม้ว่าในแต่ละครั้งบางเป้าหมายไม่อาจบรรลุผลได้ แต่รัฐบาล สปป.ลาวก็มีความพยายามที่จะมุ่งมั่นแก้ไขปัญหาในเรื่องนั้นๆ ต่อไปซึ่งเป็นเรื่องที่น่าชื่นชม (สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว 14 กุมภาพันธ์ 2013)

3) เงื่อนไขด้านทัศนคติของคนลาว ประกอบด้วย

ด้านค่านิยม การที่ศึกษาลาวส่วนหนึ่งตัดสินใจมาศึกษาต่อที่เมืองไทย ส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมเมื่อมองผ่านสื่อ ค่านิยมของพ่อแม่ พร้อมทั้งคิดว่าทั้ง สปป.ลาว และไทยมีความใกล้ชิดกัน ไม่เห็นความต่าง (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากกระทรวงการวางแผนและการลงทุนของ สปป.ลาว 5 พฤศจิกายน 2012)

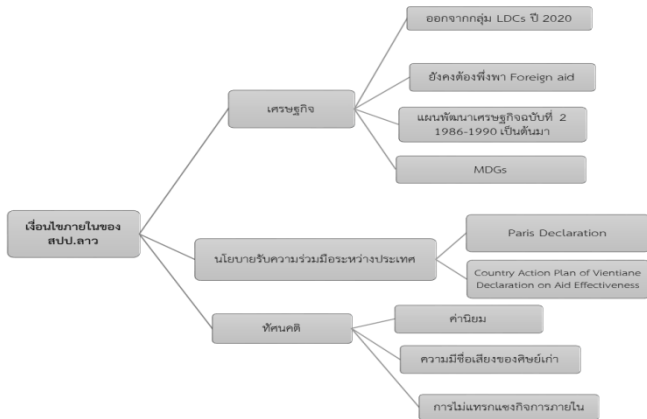
ด้านศิษย์เก่า สำหรับมหาวิทยาลัยที่ก่อตั้งมานานอาจได้เปรียบในเรื่องความมีชื่อเสียง เมื่อนักศึกษาจบไปและได้มีโอกาสพิสูจน์ตัวเองสามารถสร้างชื่อเสียงในหลากหลายสาขา ได้ส่งผลต่อผู้ที่สนใจให้ตัดสินใจมาศึกษาต่อในสถาบันนั้นๆ (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในไทย 15 มีนาคม 2013)

4) เงื่อนไขด้านการไม่แทรกแซงกิจการภายใน เป็นความร่วมมือที่ทั้งสองฝ่ายต่างตั้งอยู่บนหลักการของการไม่แทรกแซงกิจการภายใน ด้วยการอิงหลักของความ ต้องการจาก สปป.ลาว โดยพิจารณาจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของทั้งสองประเทศและข้อตกลงที่เกิดจากการประชุมความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี สำหรับหลักการของการไม่แทรกแซงกิจการภายในเป็นเงื่อนไขสำคัญที่นำไปสู่ความร่วมมือในหลายๆ ด้าน

“...ต้องตระหนักในเอกราชของอีกฝ่าย ไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายใน เมื่อทุกฝ่ายได้ตระหนักถึงสิ่งที่กล่าวมาข้างต้น จะทำให้ทั้งสองประเทศมีความสงบเมื่อทุกอย่างสงบ จึงจะสามารถพูดถึงความร่วมมือในด้านต่างๆต่อไป

(สัมภาษณ์อดีตรองอัครราชทูต สปป.ลาวประจำประเทศไทย
9 พฤศจิกายน 2012)

ทั้งนี้จากการให้สัมภาษณ์ของนักศึกษาลาวที่สำเร็จการศึกษาจากไทย และทำงานให้กับองค์กรสหประชาชาติ ประจำกรุงเทพฯ ได้กล่าวว่า สปป.ลาวไม่ต้องการให้นานาชาติเข้าแทรกแซงซึ่ง สปป.ลาว ให้ความสำคัญระดับสูงอย่างมากในการรับความร่วมมือระหว่างประเทศเพราะท้ายที่สุด สปป.ลาว ก็ต้องการรับการลงทุนระหว่างประเทศมากกว่าการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่สำเร็จการศึกษาจากไทย 2 กรกฎาคม 2013)

ภาพที่ 2 เงื่อนไขภายในของ สปป.ลาว
(ที่มา: ภาพจัดเตรียมโดยผู้เขียน)

เงื่อนไขภายนอก

1) **เงื่อนไขด้านบูรณาการในภูมิภาค** เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและลาวประกอบด้วย อาเซียน อนุภาคนุ่มน้ำโขง (The Greater Mekong Sub – region หรือ GMS) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy-ACMECS) และประชาคมอาเซียน สปป.ลาวได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนในปี ค.ศ. 1997 ทำให้สปป.ลาวได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การเมืองและความมั่นคง แม้ว่าสมาชิกอาเซียนจะมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างแต่ก็ไม่ถือว่าเป็นอุปสรรคในการรวมตัว

“...การที่ลาวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ไทยไม่สนใจความแตกต่างด้านอุดมการณ์ทางการเมือง ทั้งสองประเทศอยู่ร่วมกันได้ การที่ลาว เกิดความสันติสุขไม่มีสงคราม ประกอบกับการเป็นสมาชิกอาเซียนที่มีค่านิยมร่วมกัน ไม่มีความระหองระแหงในกลุ่มหรือในภูมิภาค ทำให้ลาวสามารถพัฒนาประเทศได้เร็ว”

(สัมภาษณ์เอกอัครราชทูตไทย 28 สิงหาคม 2012)

การที่สปป.ลาวได้เข้ามารวมตัวในนามอาเซียนทำให้สปป.ลาวได้รับผลประโยชน์มากจากการเป็นสมาชิกทั้งในด้านการค้าและการลงทุน

“... อีกทั้งส่งผลให้ลาวได้รับโอกาสและประโยชน์จากการถ่ายทอดเทคโนโลยีและวิชาการ ลาวสามารถเลือกรับประสบการณ์จาก 9 ประเทศในกลุ่มอาเซียนหรือเฉพาะกลุ่ม 5 ประเทศหลักก็ได้”

(สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทย-ลาว

14 กุมภาพันธ์ 2013)

การเกิดขึ้นของ อนุภาคภูมิภาคน้ำโขง (The Greater Mekong Sub - region หรือ GMS) ที่ได้รับการสนับสนุนของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) ในปี ค.ศ. 1992 ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนา ขจัดความยากจน และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สำหรับยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง (Ayeyawady - Chao Phraya - Mekong Economic Cooperation Strategy-ACMECS) เป็นความร่วมมือระหว่าง 5 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา สปป.ลาว พม่า ไทย และเวียดนาม ครอบคลุมความร่วมมือ 5 สาขา ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการค้าและการลงทุน การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม การท่องเที่ยว การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ความร่วมมือด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม (กระทรวงการต่างประเทศ, 2553)

“... 2012 ถือว่าเป็นจุดสูงสุดของการพัฒนาร่วมกัน เครื่องมือที่ดีที่สุดตอนนี้คือกรอบของ ACMECS และกรอบนี้ก็ส่งผลต่อ CLMV เพราะมีการเกาะกลุ่มที่เหนียวแน่น ทำให้กรอบของ ACMECS ตอบสนองต่อกลุ่ม CLMV ได้อย่างมาก ทำให้เป็น Hub Peak ในแง่ของยุทธศาสตร์...”

(สัมภาษณ์เอกอัครราชทูตไทย 28 สิงหาคม 2012)

การเกิดของ ACMECS ในปี ค.ศ. 2003 ทำให้มีความร่วมมือด้านวิชาการระหว่างไทยและ สปป.ลาวเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการเติบโตในกลุ่มและสามารถช่วยลดช่องว่างด้านการพัฒนา โดยใช้กรอบของ IAI เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการ ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องใช้ภายใต้กรอบทวิภาคีและกลุ่มอนุภาคภูมิภาคน้ำโขง ทั้งสองประเทศต้องใช้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกอาเซียน ร่วมกับกรอบของอนุภาคภูมิภาคน้ำโขงและ ACMECS โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับหน่วยงานต้องไม่ให้ซ้ำซ้อนและต้องมีการปรับประสิทธิภาพให้ดีขึ้น (สัมภาษณ์เอกอัครราชทูตไทย 28 สิงหาคม 2012) ซึ่งความร่วมมือระหว่างประเทศมีส่วนสำคัญที่ช่วยลดช่องว่างด้านการพัฒนาในกลุ่มของสมาชิก (สัมภาษณ์นักการทูต กระทรวงการต่างประเทศไทย 15 กุมภาพันธ์ 2013) ทั้งนี้เป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลสปป.ลาวที่ได้กล่าวว่า

“...ความร่วมมือระหว่างกัน จะทำให้ช่องว่างระหว่างสมาชิกลดลงได้บ้าง เพื่อไม่ให้ความเจริญห่างกันมากเกินไปเพราะอาจสร้างปัญหาได้...”

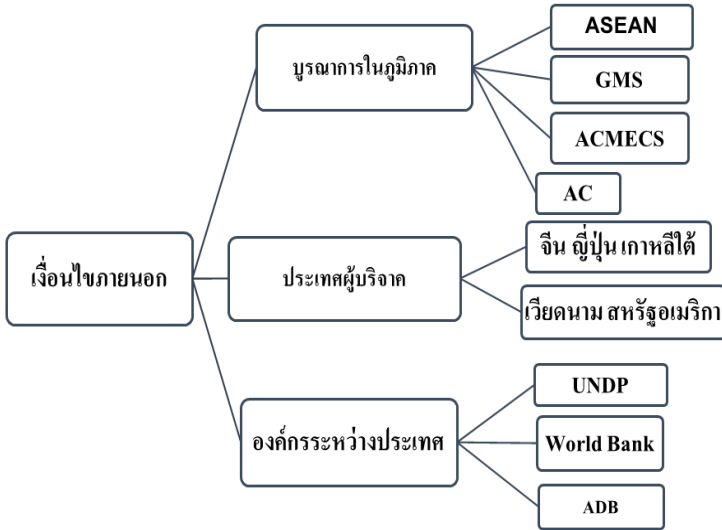
(สัมภาษณ์ อดีตเอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทย
ปัจจุบันเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแห่งหนึ่งใน สปป.ลาว 27 สิงหาคม 2012)

ประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยสามเสาหลัก คือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Political-Security Community: APSC) ประชาคมเศรษฐกิจ (ASEAN Economic Community : AEC) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) ซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จัดได้ว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งของประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community: ASCC) สำหรับการรวมตัวในกรอบของประชาคมอาเซียน ไทยได้ให้ความสำคัญต่อ สปป.ลาวเป็นอย่างมาก ให้ความสำคัญในการที่จะต้องก้าวไปพร้อมๆกัน กระบวนการลดช่องว่างในกลุ่มอาเซียนโดยใช้ IAI เป็นสิ่งที่ต้องกระทำ ไทยต้องสังเคราะห์เรื่องนี้ให้ชัดเจน ถ้าสามารถลดช่องว่างได้ก็จะยิ่งดีต่ออาเซียน ไม่อยากมองว่า ประเทศอื่นๆ ในอาเซียนเป็นคู่แข่งเพราะไทยขอมองประเทศเพื่อนบ้านเป็นคู่แข่ง (สัมภาษณ์ เอกอัครราชทูตไทย 28 สิงหาคม 2012) ทั้งนี้ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ด้านทุนการศึกษา ถือว่าเป็นกลไกในการขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนาประเทศ ทำให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จ และช่วยทำให้คุณภาพต่างๆ ดีขึ้น พร้อมทั้งมีการสร้างเครือข่าย ที่ยั่งยืน (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาต่อในไทย 16 กรกฎาคม 2013)

2) เงื่อนไขด้านประเทศผู้บริจาคอื่นๆนอกเหนือจากไทย ประกอบด้วย จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เวียดนาม สหรัฐอเมริกา โดยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ระหว่าง สปป.ลาว และกลุ่มประเทศเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นไปในรูปแบบของทวิภาคีและพหุภาคี เช่น การจัดสรรทุนการศึกษา มีความร่วมมือเพิ่มมากขึ้นในโครงการความร่วมมือ ด้านการศึกษาของระดับชนชั้นนำ ในกลุ่มของรัฐบาลและทหาร การสนับสนุนการจัดตั้ง โรงเรียนการเมืองและรัฐประศาสนศาสตร์ (Robert, 2012) ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่าง สหรัฐอเมริกาและลาวได้เริ่มขึ้นในช่วงกลางปี 1980 โดยเกิดจากโครงการความร่วมมือ

ในการค้นหาทหารอเมริกันที่หายสาบสูญในช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งลาวได้เข้ามาช่วยเหลือเพื่อหากระดูกของทหารอเมริกันกลับบ้าน (Missing in Action-MIA, Prisoner of War-POW) (Robert, 2012)

3) เจ็อนไของค้กระหวังประเทศ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้กำหนดกรอบควมช่วยเหลือแก่สปป.ลาว ภายใต้ กรอบควมช่วยเหลือด้ำน การพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (สำนักรงำนควมร่วมือเพื่อกำรพัฒนาระหวังประเทศ, 2551) โดยธนำครโลกร ได้มีโครงการให้ควมร่วมือกับสปป.ลาวอยู่บนพื้นฐำนของยุทธศำสตร์ ควมช่วยเหลือระหวังประเทศ เพราะสปป.ลาวยักรงต้องกำรพัฒนำในหลำยด้ำน ยักรงมีปัญหำด้ำนควมยำกจน เศรษฐกิจที่มีขนำดเล็กโดยธนำครโลกรได้สนับสนุน ทุนการศึกษาแก่นักศึกษำลาว (สำนักรงำนควมร่วมือเพื่อกำรพัฒนาระหวังประเทศ กระทรวงกำรต่งประเทศ, 2554) โดยในปี ค.ศ. 1997-2010 สมำพันธ์กำรพัฒนำ ประเทศ ซึ่งเป็นองค้กรหนึ่งขงธนำครโลกรได้ให้ควมช่วยเหลือไม่มีตอกรเบ็ยเป็น จำนวนเงิน 1 พันล่ำนเหรียญสหรัฐเป็นไปเพื่อกำรปรับปรุ้งโครงสร่งกำรพัฒนำ ขนบทและทร้พยำกรและสิ่งแวดล่อม ปรับปรุ้งโครงสร่งกำรเศรษฐกิจ การศึกษำ อนำมัย โครงสร่งพื้นฐำนและภำคส่วต่งต่งของร้ฐบำนสปป.ลาว (สำนักรงำนควม ร่วมือเพื่อกำรพัฒนาระหวังประเทศ กระทรวงกำรต่งประเทศ, 2554) รวมท้ัง ธนำครเพื่อกำรพัฒนำแห่งเอเซีย จะพิจำรณำจำกกลยุทธ์ขงประเทศ (Country Strategy) ตำนที่สปป.ลาวได้วำงไว้ (สำนักรงำนควมร่วมือเพื่อกำรพัฒนาระหวัง ประเทศ กระทรวงกำรต่งประเทศ, 2554)

ภาพที่ 3 เงื่อนไขภายนอก
(ที่มา: ภาพจัดเตรียมโดยผู้เขียน)

เงื่อนไขร่วมของทั้งสองประเทศ

1) ด้านภาษา ประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

ภาษาไทยและภาษาลาวเป็นหมวดภาษาเดียวกันคือ มีความคล้ายคลึงทั้งทางด้านภาษาพูด ภาษาเขียน (Evans, 1999) นักศึกษาลาวที่เลือกที่จะมาศึกษาต่อที่เมืองไทยส่วนหนึ่งเป็นเพราะไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่มีภาษา วัฒนธรรม ประเพณี และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน แม้ว่าภาษาเขียนจะมีความยากลำบากบ้าง แต่พบว่า นักศึกษาลาวส่วนใหญ่ใช้ภาษาไทยได้ดี ทั้งการอ่าน และการพูด เมื่อมาศึกษาต่อที่ไทย ทำให้ไม่ต้องปรับตัวมากนัก นักศึกษาลาวหลายคนมีญาติสนิทที่ไทยและมีการติดต่อกันอย่างสม่ำเสมอ ในบางครั้งพบว่านักศึกษาลาวที่เคยมาศึกษาต่อที่ไทยเมื่อจบไปแล้ว ยังคงติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาในมหาวิทยาลัยที่เคยศึกษาต่อ (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่จบการศึกษาจากไทย 12 พฤศจิกายน 2012)

นักศึกษาลาวบางท่านได้แสดงความจำนงที่จะมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย เก้าแก่แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการเฉพาะ ทั้งนี้เพราะมีความคุ้นเคยใน ภาษาที่ใกล้เคียงกัน สามารถปรับตัวได้ง่ายขึ้น (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาใน ไทย 1 ตุลาคม 2012) เพราะ ถ้าจะไปศึกษาต่อที่จีน ก็ต้องใช้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเงินก็พูด ไม่ค่อยได้ อาจพูดได้บ้างนิดหน่อย และอาจทำให้ไม่สามารถศึกษาได้อย่างที่ควรเป็น เลยตัดสินใจเลือกที่จะมาศึกษาต่อที่ไทย (สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาต่อในไทย 16 กรกฎาคม 2013) ซึ่งเรื่องนี้เจ้าหน้าที่ในสปป.ลาวได้กล่าวว่า

“พวกที่ไปเรียนเวียดนาม อินโด เสียเวลา ต้องไปเรียนภาษาเพิ่ม แต่มาเรียนที่ ไทยเข้าใจภาษากันได้ดี”

(สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่กรมสนธิสัญญา สปป.ลาว 23 สิงหาคม 2012)

อดีตเอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศไทยซึ่งในปัจจุบันเป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงแห่งหนึ่งของสปป.ลาวที่กล่าวว่า

“...วัฒนธรรม ภาษาที่คล้ายคลึงกันทำให้ต่างจากหลายประเทศ เพราะเรา สามารถสื่อสารกันได้โดยไม่ต้องใช้ล่าม ทำให้เข้าใจกันง่ายภาษาที่เข้าใจกัน ง่าย เมื่อนักศึกษาลาวมาเรียนได้ระยะหนึ่งก็จะเรียนได้ เป็นข้อสะดวกของ นักศึกษาที่จะมาเรียน...”

(สัมภาษณ์รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแห่งหนึ่งของสปป.ลาว
อดีตเอกอัครราชทูตสปป.ลาวประจำประเทศไทย
27 สิงหาคม 2012)

2) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความเป็นบ้านใกล้ เรือนเคียง

การที่นักศึกษาลาวที่ได้รับทุนการศึกษา เลือกที่จะมาศึกษาต่อในไทย ส่วน หนึ่งมาจากการที่ไทยและลาวมีพรมแดนติดกัน ในปัจจุบันการคมนาคมก็สะดวกมากขึ้น

รวมทั้งการเปิดและปิดด่าน ที่ทำให้การเดินทางเป็นไปอย่างรวดเร็ว นักศึกษาที่มีครอบครัวก็ไม่อยากเดินทางไปเรียนในประเทศที่ไกลออกไป เหตุผลดังกล่าวทำให้สถาบันการศึกษาในไทยได้รับการยอมรับอย่างมากจากกลุ่มคนที่แต่งงานแล้วอย่างเช่น บุคคลท่านนี้ทำงานที่องค์กรระหว่างประเทศ ได้กล่าวว่า

“...พื้นที่ที่ใกล้กัน วิทยุนี้อาจอยากไปเรียนไกลเช่นญี่ปุ่น ออสเตรเลีย แต่คนที่แต่งงานแล้ว อยากเรียนที่ใกล้ประเทศลาว จะได้ไปมาสะดวก...”

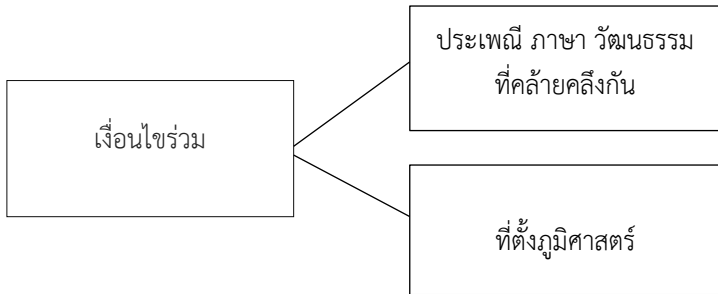
(สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่สำเร็จการศึกษาจากไทย 22 สิงหาคม 2012)

ประกอบกับไทยมีมหาวิทยาลัยเก่าแก่ที่ตั้งอยู่ในทุกภูมิภาคและมหาวิทยาลัยในไทยได้มีการพัฒนาในด้านวิชาการและเทคโนโลยี ทำให้ช่องว่างด้านคุณภาพระหว่างมหาวิทยาลัยไทยลดลง ส่งผลต่อการเลือกเข้ามาศึกษาต่อของนักศึกษาลาว โดยพบว่า นักศึกษาลาวได้เข้ามาศึกษาต่อในไทย ในทุกภูมิภาคต่างๆทั้งในมหาวิทยาลัยเก่าแก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยราชวมงคล หรือกลุ่มอาชีวศึกษา (สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์มหาวิทยาลัยไทยแห่งหนึ่ง 15 มีนาคม 2556) นักศึกษาบางคนอาจเลือกรับทุนเพื่อมาเรียนในช่วงของวันเสาร์และอาทิตย์ เพื่อที่จะยังคงทำหน้าที่การทำงานได้ตามปกติ

“ยังคงอยากทำงานอยู่ ไม่อยากปะหน้าที” (ไม่ยกทึ่งหน้าที)

(สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงเวียงจันทน์

24 สิงหาคม 2012)

ภาพที่ 6 เงื่อนไขร่วม
(ที่มา: ภาพจัดเตรียมโดยผู้เขียน)

เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและสปป.ลาว คือการที่ไทยต้องการชดเชยข้อผิดพลาดในช่วงสงครามเย็น และเพื่อเตรียมการตอบสนองการบูรณาการในภูมิภาค

อย่างไรก็ดีพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว ได้เริ่มมีการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ดีในช่วงสงครามเย็นเสร็จสิ้นลง โดยผ่านความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ โดยเฉพาะความร่วมมือด้านทุนการศึกษา ซึ่งทั้งสองประเทศมีความร่วมมืออย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992

ข้อเสนอแนะ

1) หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยควรให้ความสำคัญต่อความต้องการภายในของประเทศผู้รับและศักยภาพของประเทศผู้ให้ รวมทั้งศักยภาพของหน่วยงานที่มีบทบาทด้านความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งไทยและสปป.ลาว

2) กระทรวงการต่างประเทศควรสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภายในประเทศว่าเรื่องการให้ทุนการศึกษา เป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน เพราะเป็น

เครื่องมือในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ดังนั้น หน่วยงานที่ต้องการจะมีความร่วมมือโดยผ่านช่องทางนี้ จึงควรตระหนักถึงเงื่อนไขต่างๆอย่างระมัดระวัง

สรุป

ทั้งนี้ อาจสรุปได้ว่าเงื่อนไขหลักที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและสปป.ลาว คือการที่ไทยต้องการชดเชยข้อผิดพลาดและต้องการเชื่อมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในช่วงหลังสงครามเย็น และในช่วงเวลาต่อมาคือในช่วงทศวรรษ 2000 ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว เป็นไปเพื่อเตรียมการตอบสนองการบูรณาการเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนและเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในกลุ่มอนุภาคแม่น้ำโขง ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยและลาวในช่วงแรกเกิดขึ้นได้เพราะ ไทยมีการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ 1980s จึงทำให้ไทยสามารถที่จะออกจากกลุ่มประเทศผู้รับความร่วมมือระหว่างประเทศ มาอยู่ในกลุ่มประเทศผู้ให้ความร่วมมือระหว่างประเทศ ในกลุ่มของ South-South Cooperation ได้ อีกทั้งไทยเป็นประเทศที่ได้เปรียบดุลการค้าต่อลาวมาโดยตลอดจึงส่งผลให้ไทยต้องมีความร่วมมือทางวิชาการกับลาว ใน ปี ค.ศ.1992 รัฐบาลไทยในขณะนั้นจึงได้ประกาศให้ความช่วยเหลือระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ จึงทำให้ไทยและลาวได้เข้าสู่ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศอย่างเป็นทางการ

สำหรับเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการของสปป.ลาว เงื่อนไขหลักมาจากการที่สปป.ลาวต้องการที่จะพัฒนาประเทศเพื่อให้ออกจากกลุ่มประเทศยากจน จึงได้เปิดรับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ซึ่งลาวต้องการที่จะออกจากประเทศกลุ่มนี้ในปี ค.ศ. 2020 อีกทั้งเงื่อนไขที่เข้ามามีส่วนที่ทำให้ลาวต้องรับความร่วมมือทางวิชาการคือเงื่อนไขด้านเศรษฐกิจของลาว ที่ลาวต้องการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก และต้องพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการเติบโตของประเทศในทุกด้าน อีกทั้งโครงสร้างประชากรลาว ในปัจจุบันจะมีวัยทำงานเป็นจำนวนมากพร้อมทั้งการที่ลาวต้องพัฒนาประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ทำให้ สปป.ลาวต้องเปิดรับความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ สำหรับเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความ

ร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและสปป.ลาว เป็นทั้งเงื่อนไขภายในของแต่ละประเทศ และเงื่อนไขร่วมของทั้งสองประเทศ

การศึกษาเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างไทยและสปป.ลาวนั้น งานชิ้นนี้ได้ตั้งข้อเสนอบนพื้นฐานที่ว่า เงื่อนไขในบริบทความร่วมมือระหว่างประเทศด้านอื่น มีข้อจำกัดในการอธิบายเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว เพราะบริบทระหว่างประเทศไทยและ สปป.ลาว มีความแตกต่างจากหลายประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนเป็นอย่างมาก และเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว จึงต่างจากบริบทความร่วมมือระหว่างประเทศด้านอื่นๆ เพราะในจุดเริ่มต้นของความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศไทยมีความมุ่งมั่นที่จะใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพราะไทยและสปป.ลาวเป็นประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีความแตกต่างทางอุดมการณ์อย่างมากในช่วงสงครามเย็น เมื่อสงครามเย็นจบลง จำเป็นที่ต้องเร่งสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นการให้ความร่วมมือที่ผูกติดอยู่กับความต้องการของสปป.ลาว เป็นหลักและศักยภาพที่ไทยสามารถจะให้ได้ ความร่วมมือทางวิชาการระหว่างประเทศ ผู้กำหนดนโยบายของไทยให้ความใส่ใจเป็นอย่างมากที่จะไม่ให้สปป.ลาว เกิดความรู้สึกที่ว้ากภายใต้ความร่วมมือนี้ ไทยกำลังดำเนินนโยบายภายใต้บรรยากาศดังกล่าว ดังนั้นการให้ความร่วมมือในลักษณะนี้ จึงขึ้นกับการพิจารณาจากความต้องการโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของสปป.ลาว เป็นหลักพร้อมทั้งการพิจารณาตามกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติของไทยควบคู่กันไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการต่างประเทศ. (2557). *นโยบายการต่างประเทศ*. สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2557. จาก <http://www.mfa.go.th/main/th/policy/9868-นโยบายการต่างประเทศ.html>
- กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). *ความสัมพันธ์ไทย - สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ปี 2549 – มิถุนายน 2550*, สืบค้นจาก <http://www.mfa.go.th/web/2386.php?id=148>
- กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. (2555). *ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community)*. สืบค้นเมื่อ 8 มีนาคม 2560, จาก <http://www.mfa.go.th/asean/th/asean-media-center/2395>
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2559). *ยุทธศาสตร์ใหม่ของจีนในการเมืองระหว่างประเทศ: ข้อพิจารณา เกี่ยวกับอำนาจแบบอ่อน และการใช้อำนาจอย่างนุ่มนวล*. สืบค้นเมื่อ 21 พฤษภาคม 2560, จาก <http://puanghutchetta592.blogspot.com/2016/10/ir-charm-offensive-how-chinas-soft.html>
- นภดล ชาติประเสริฐ. (2540). *การให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจและวิชาการของไทย ต่อลาว*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีนิพนธ์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- นรุฒม์ เจริญศรี. (2552). *ทุนญี่ปุ่น : ภูมิภาคนิยมและภูมิภาคนวัตกรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. สืบค้น จาก www.oknation.net/bloy/print.php?id=396402
- ไพศาล หงษ์พานิชย์กิจ. (2553). *เอเชียตะวันออก บนเส้นทางสู่การเป็นประชาคม*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประภัสสร เทพชาตรี. (2555). *ประชาคมอาเซียน*. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- อรณิข รุ่งธิพานนท์. (2557). *ภูมิภาคนิยมกับอาเซียน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุรชาติ บำรุงสุข. (2557). *Soft Power*. จุลสารความมั่นคงศึกษา. (136-137). สืบค้นจาก http://www.geozigzag.com/pdf/136_137.pdf

- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. (2551). *ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว 2009-2011*. กรุงเทพฯ: แมคควิซาร์จ.
- เจ้าหน้าที่ระดับสูงกระทรวงการวางแผนและการลงทุนของสปป.ลาว. (5 พฤศจิกายน 2012). [บทสัมภาษณ์].
- เจ้าหน้าที่ระดับสูง ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยแห่งชาติสปป.ลาว. (6 พฤศจิกายน 2012). [บทสัมภาษณ์].
- เจ้าหน้าที่ระดับสูง ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน. (26 มิถุนายน 2013). [บทสัมภาษณ์].
- เจ้าหน้าที่ระดับสูง ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีนักศึกษาลาวมาศึกษาต่อสูงสุด. (15 มีนาคม 2013). [บทสัมภาษณ์].
- นักการทูตระดับสูง กรมเอเชียแปซิฟิกและแอฟริกา กระทรวงการต่างประเทศ สปป.ลาว. (25 เมษายน 2013). [บทสัมภาษณ์].
- นักการทูตระดับสูงจากสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ ปัจจุบัน กรมความร่วมมือระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศไทย. (สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ). (15 กุมภาพันธ์ 2013). [บทสัมภาษณ์].
- นักศึกษาลาวที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากไทย. (2 กรกฎาคม 2013). [บทสัมภาษณ์].
- นักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาอยู่ในไทย. (26 มิถุนายน 2013). [บทสัมภาษณ์].
- นักศึกษาลาวที่จบการศึกษาจากไทย. (2 กรกฎาคม 2013). [บทสัมภาษณ์].
- สัมภาษณ์นักศึกษาลาวที่กำลังศึกษาอยู่ในไทย. (16 กรกฎาคม 2013). [บทสัมภาษณ์].
- นักศึกษาลาวที่จบการศึกษาจากไทย. (12 พฤศจิกายน 2012). [บทสัมภาษณ์].
- ผู้เชี่ยวชาญความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยและสปป.ลาว (คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). (14 กุมภาพันธ์ 2013). [บทสัมภาษณ์].
- ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานความร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้าน (องค์การมหาชน). (13 กุมภาพันธ์ 2013). [บทสัมภาษณ์].
- เอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงเวียงจันทน์. (28 สิงหาคม 2012). [บทสัมภาษณ์].

- อดีตเอกอัครราชทูต สปป.ลาว ประจำประเทศไทย.(2555, 27 สิงหาคม).
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแห่งหนึ่งในคณะรัฐบาล สปป.ลาว. [บทสัมภาษณ์].
- อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย. (1 พฤษภาคม 2014).
[บทสัมภาษณ์].
- อธิการบดีมหาวิทยาลัยเก่าแก่แห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (14 กุมภาพันธ์
2013). [บทสัมภาษณ์].
- Carol, L. (2007). *Foreign aid: diplomacy, development, domestic politics*. Chicago: The University Press.
- Gore C., (2013). Introduction the new development cooperation landscape : actors, approaches, architecture. *Journal of International Development*. 25, 769–786. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jid.2940/pdf>
- Green, Carl J. (1994). Japan's Growing Leadership in Global Development. *SAIS Review*, 14(1), 101-118.
- Hettne, B. and Söderbaum, F. (2010). *The new regionalism approach*. Retrieved from http://www.unisa.ac.za/Default.asp?Cmd=ViewContent&ContentID =11583&P_XSLFile=unisa/accessibility.xsl
- Hettne, B. and Langenhove, L.V. (2005). *Global politics of regionalism: theory and practice*. London: Pluto Press.
- Kawai and Takagi (2004). Japan's official development assistance : recent issues and future directions. *Journal of International Development*. 16, 255–280.
- Mansfield, Edward and Solingen, Etel, Regionalism (2010). *Annual Review of Political Science*, 13, 145-163, Retrieved from <https://ssrn.com/abstract=1691311> or <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.polisci.13.050807.161356>

- Niu, C. (2014). China's educational cooperation with Africa: toward new strategic partnerships. *Asian Education and Development Studies*, 3 (1), 31-45. Retrieved from <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/jid.2940/pdf>
- Nye, J.S. (2004). *Soft Power: The Means to Success in World Politics: Wielding Soft Power*. Retrieved from http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf
- Phuangkasem, K. (1984). *Thailand's foreign relations 1964-80*. Singapore: Institute of Southeast Asian studies.
- Rigg, J. (2009). A particular place? Laos and its incorporation into the development mainstream. *Environment and Planning A*, 41(3), 703 -721.
- Roberts, C. B., (2012). Laos a more mature and robust state?. *Southeast Asian Affairs*, 153-168. Retrieved from http://muse.jhu.edu/journals/southeast_asian_affairs/v2012/2012.roberts.pdf
- Sachs, J., McArthur, J.W. and Traub, G.S. (2005). *Ending Africa's Poverty Trap*. Retrieved from <http://www.unmillenniumproject.org/documents/BPEAEndingAfricasPovertyTrapFINAL.pdf>